

"כשמגפה מצילה חיים" – לקראת יום השואה- איילת יערי

סיפור של רופא. לא יהודי. לא בגטו ורשה. עם סוף אופטימי.

שקופית 1 - בדרך כלל מקשרים את המושג "מגפה" לחולי ומוות והשמדת חיים. הסיפור הזה, שהיה באמת, מדבר על מגפה המצילה חיים בתקופה חשוכה לפני כ- 80 שנה. המגפה של דר' יוג'ין לזובסקי.

הכל התחיל ממאמר שקיבלתי בווטסאפ לפני 4 שנים. מאמר שפורסם בעיתון "הארץ". (בדיעבד התברר שיש בו כמה אי דיוקים...) אני מלמדת את נושא החיסון בכיתות י' מיד אחרי פסח – והסיפור הזה ממש מתאים לנושא הנלמד – חיסון - ולעיתוי – יום השואה. **שקופית 2-** מדובר בהתפרצות מזויפת של מחלת הטיפוס באזור קטן של פולין הכבושה ע"י הנאצים, ההתפרצות סייעה להציל אלפי יהודים ממחנות העבודה והמוות, ולהרחיק את הגרמנים שפחדו מאד מטיפוס. "מגפה" שנוצרה ע"י הרופא הפולני יוג'ין לזובסקי. אני מספרת לתלמידים את הסיפור של דר' לזובסקי, שיש בו אומץ לב וחשיבה יצירתית. שדרך אגב – לא הוענק לו את תואר חסיד אומות העולם, כי לא היו עדויות שיתמכו בבקשתו..

אז מי היה דר' לזובסקי? נולד ב- 1913 בצ'נסטחובה. למד רפואה וב- 1939 היה רופא צעיר.

<p>לזובסקי היה בן 26 כשהגרמנים פלשו לפולין, ושירת כקצין בצבא הפולני. אחרי הכיבוש הנאצי, הרופא הצעיר, שלמד בוורשה, נכלא במחנה שבויי מלחמה, ממנו ברח. אחרי בריחתו עבר לזובסקי לרוזוודוב, שם עבד בצלב האדום הפולני. זאת הייתה התקופה שבה הוקמו גטאות ברחבי פולין, בהם גטו ל-400 יהודים בסמוך לחצר האחורית של לזובסקי. הקתולי המאמין גר בביתו עם אשתו ובתם התינוקות.</p>	שקופית 3 -
<p>בחודשים האחרונים של הגטו, לזובסקי טיפל בחשאי ביהודים וסיפק להם ציוד רפואי. הם השתמשו בסמרטוטים לבנים שנקשרו לגדר חצרו האחורית. הוא היה פעיל גם בארמייה קריובה, צבא המולדת – התנועה המחתרתית הגדולה בפולין. ביולי 1942, חיסלו הגרמנים את גטו רוזוודוב. יהודים רבים נרצחו בכיכר המרכזית, אחרים ביערות סמוכים. חלקם נלקחו למחנות עבודה, ובעיירה הוקם מחנה ריכוז.</p>	שקופית 4 -
<p>"טיפול בחלבון"</p> <p>בערך במקביל לחיסול הגטו, חבר של לזובסקי מבית הספר לרפואה – הרופא סטניסלב מטולביץ' – נתקל בשיטה שתאפשר למישהו לקבל תוצאה חיובית בבדיקת טיפוס, מבלי להיות חולה במחלה.</p> <p>זן בקטריאלי מומת של טיפוס, Proteus, הוזרק לחולה, שמאותו הרגע ייבדק ויימצא חיובי למחלה. לזובסקי ומטולביץ' הבינו מיד שהם עלו על משהו חשוב.</p>	שקופית 5 -

הזרקת זן מומת היא סוג של חיסון. איזה? פעיל או סביל? נמקו את בחירתכם.

למה מי שהוזרק לו נמצא מאומת למחלת הטיפוס?

שקופית 6 -

הגרמנים פחדו מאוד מטיפוס, מחלה שעוברת על ידי כינים, וכבר חיסלה חטיבות שלמות בתקופות מלחמה. המגפה לא הרימה את ראשה בגרמניה כבר 25 שנים, אז לחיילים לא היה חיסון טבעי. תעמולה אנטי-יהודית שהפיצו הגרמנים הציגה את היהודים כנשאי וכמפיצי טיפוס, שמועבר על ידי כינים.

ב-1942 מתו, לפי ההערכות, 750 פולנים מדי יום מטיפוס. כל יהודי שנבדק ונמצא חיובי למחלה נורה במקום. הפולנים שנבדקו ונמצאו חיוביים נשלחו לבידוד. בחודשיים הראשונים של פעילותם החשאית, לזובסקי ומטולביץ' הזריקו לרבים מתושבי הכפרים את הטיפוס המזויף שלהם, ואמרו למטופלים, שחלו בשפעת, שזה טיפול "בחלבונים" למחלתם.

בגופם של אנשים אלה, שחלו בשפעת והוזרק להם זן מומת של טיפוס התפתח זיכרון חיסוני. כנגד איזו מחלה?

האם היה מתפתח אותו זכרון חיסוני אם היו מקבלים נוגדנים כנגד טיפוס?

האם מדובר בתגובה ראשונית או שניונית? לטיפוס? לשפעת?

שקופית 7 -

חלק מהמטופלים נשלחו לרופאים בכפרים סמוכים אחרי שקיבלו את הזריקה, שם ייבדקו ויימצאו חיוביים לטיפוס. השותפים לפשע נזהרו וחקו במדויק את קצב ההתפשטות של המחלה. במהלך התקופה המתוחה הזאת, לזובסקי נשא איתו גלולת ציאניד, סיפר מאוחר יותר.

ההתפשטות של מקרי הטיפוס שאישרו המעבדות הגרמניות היתה מבהילה. אחרי חודשיים, הוטל סגר על רוזוודוב ו-12 הכפרים שסביבה, מה שבפועל הגן על 8,000 התושבים שחיו שם ממעצר או גירוש.

שקופית 8- זן מומת של טיפוס הוזרק גם לחיילים פולנים בחופשה שלא רצו לחזור לשרות

ולפולנים שנלקחו לעבודות כפיה אצל הגרמנים, יצאו לחופשה ולא רצו לחזור.

שקופית 9 -

קרוב לגסטפו

למרות שהסגר נמשך עד השחרור, היוזמה החשאית כמעט כשלה לקראת סוף 1943. היעדר המיתות במחוז לא תאם את מספרי הנדבקים בטיפוס, והגסטפו שלחה ועדת חקירה לבדוק את הרופאים. לזובסקי השתמש בשיטות אוסקר-שינדלריות כדי לרמות אותם, ושמר על אספקה שוטפת של וודקה, נקניק קילבסה ומוזיקה במהלך ביקורם.

החברים הבכירים בוועדה נהנו מהמסיבה, ושלחו את הרופאים לאסוף דגימות דם ממטופלים חולים למראה, שכולם קיבלו את הבקטריה שנראתה כמו טיפוס. הרופאים הגרמנים לא חיפשו סימפטומים נוספים אצל המטופלים, מחשש להידבק.

לקראת סוף הכיבוש בפולין, גילה חייל גרמני לזובסקי שהוא עומד להיעצר על ידי הגסטפו. לפי החייל, לזובסקי נראה מסייע לחברי המחתרת, צבא המולדת.

כשהצבא הרוסי נמצא מעבר לנהר, ליד העיירה, הנאצים יצאו למסע הנקמה האחרון שלהם בתושבי פולין. עד כה ניצל לזובסקי בזכות מלחמתו במגפת הטיפוס, אבל – הזהיר החייל – הוא עומד להיעצר בכל רגע. לזובסקי ומשפחתו ברחו מהעיירה ממש לפני הגעת הגסטפו.

שקופית 10 – 13 שנה חי בפחד מפני נקמה ממשתפי הפעולה הפולנים. לכן - הוא היגר ב-

1958 לשיקגו, הפך לפרופסור לרפואת ילדים באוניברסיטת אילינוי והמשיך לעסוק ברפואה.

אחרי פרישתו לגמלאות כתב ספר על חייו.

ב-2006 חזר לפולין לצלם סרט תיעודי על חייו. התקבל באהדה רבה ויכול היה להרגיש

בנוח במדינה בה לחם.

"לא הייתי מסוגל להילחם עם רובה או חרב" אמר לזובסקי, "אבל מצאתי דרך להפחיד את הגרמנים".

ד"ר לזובסקי נפטר בגיל 93 ביוג'ין, אורגון (16 בדצמבר 2006). ריאן בנק, יוצר הסרט התיעודי, ספד לו כך: "ד"ר לזובסקי הוא גיבור במובן הנעלה ביותר של המושג. הוא סיכן את חייו כדי להציל אחרים רק משום שהיה זה הדבר הנכון לעשותו. סיפורו חייב לחיות אחריו כדי שהדורות הבאים יוכלו ללמוד ממנו."